

Exercitatio academica de insipidorum efficacia ... / [Otto Arnold Ripenhausen].

Contributors

Ripenhausen, Otto Arnold, active 1687-1688.
Schrader, Friedrich, 1657-1704.
Universität Helmstedt.

Publication/Creation

Helmstadii : Typis Georg-Wolfgangi Hammii, [1687]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/b8v8kftc>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

EXERCITATIO ACADEMICA
DE
INSIPIDORUM
EFFICACIA

Q V A M
JUVANTE DEO

PRÆSIDE
FRIDERICO SCHRADERO
MEDICINÆ DOCTORE EJUSDEMQUE
ET NATURALIS SCIENTIÆ PROF.
PUBL. & ORDIN.

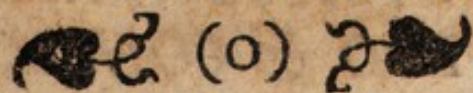
FAUTORE PRÆCEPTORE ATQUE
AFFINE SUO HONORATISSIMO

publico eruditorum examini submittet

d. III. Decembr. clō lōc LXXXVII.

IN NOVI JULEI AUDITORIO MAJORI
OTTO ARNOLDUS RIPENHAUSEN

Göttingensis
Autor.

HELMSTADI,

Typis GEORG-WOLFGANGI HAMMII Acad. Typogr.

88

REVERENDISSIMI SERENISSIMI
ET POTENTISSIMI PRINCIPIS
AC DOMINI

DN. ERNESTI AUGUSTI
EPISCOPI OSNABRUGENSIS, DUCIS
BRUNSVICENSIS ET LUNE-
BURGENSIS

PRINCIPIS AC DOMINI MEI
CLEMENTISSIMI
CONSILIARIO INTIMO ET STA-
TUS MINISTRO

*VIRO ILLUSTRIS ET EXCEL-
LENTISSIMO*

DN. OTTONI GROTE
CAMERÆ PRÆSIDI
DOMINO IN WEDES BUTTEL, JUHNDE,
FACKENFELDE, KNESE-
BECK &c. &c.

PATRONO MEO SUMME VENERANDO
DISSERTATIONEM HANC
OFFERO & CONSECRO
O. A. RIPENHAUSEN.

*Illustris & Excellentissime
Domine*

Patrone summe venerande

Singularis illa, à prudentibus & bonis deprædicata Illustris Excellentia Vestra gratia, & tanto Ipsius fastigio dignus veræ eruditionis cultus ac propagatio tenuem me invitarunt ut, excusso pudore, has pagellas Illustri Tuo nomini inscribere non verear. Diffidere enim in hac tenuitate pusilli foret ac degeneris animi, tutiorisque esse audaciæ arbitratus sum

illa suscipere quibus venia paratior est ; quam experta Excellentiae Vestrae facilitas & benevolentia firmiter mihi pollicetur. Quoties enim haec animum meum subit toties erigi me manifestè sensi, & ad coeptum studium Medicum alacriter & impigrè, Deo adjutore, continuandum exacui. Marcet enim omnis sæpè ad solidam doctrinam anhelantium conatus, vacillat ac languescit haud raro illorum industria, qui Mæcenatum Patronorumque praesidium sibi omnino deesse experiuntur. Quapropter demissè rogatum oratumque venio, velit Illustris Excellentia vestra pristinam illam benevolentiam, cujus tot luculentissima Parens meus gratus circumfert testimonia, in me quoque derivare, qua suffultus crescet mihi animus, quo indefessa in optimis studiis animi contentione ac constantia eò perveniam, ut, quod tenerè exopto, aliquid etiam in Patriae bonum olim conferre possim. Huc mentem meam dirigam, huc vota mea seriò convertam ; dulces mihi erunt illi labores, læta incommoda, gratæ vigiliæ, quæ me il-
luc

luc evehent. Ita ne plane indignus sim Excellentiae Vestrae gratia enitar, pro Cujus salute (à qua salus & multa felicitas in universam redundat Patriam) & incolumitate vota precesque meas religiosè spondeo. Salve humiliter Patrone summe, & inter ardua totius Patriae negotia prosperrimè rem gere, cultumque & obsequia benignè respice

Illustri Vestrae Excellentiae

obsequentissime devoti

O. A. Ripenhausen,

L. D. B. V.

DE
INSIPIDORVM EFFICACIA.

THESIS I.

Pincipiorum interpretandis naturalibus effectibus idoneorum veritatem ad hanc conditionem tanquam normam & amissim imprimis expendendam esse ut phænomena omnia & effectus ex iis possint deduci, non Cartesianorum modo constans est doctrina¹, sed illorum fermè omnium, qui suas hypotheses reliquis cunctis præferre, & unicè ex illis argumentari gestiunt. Utinam vero multi de suis illis hypothesebus mitius modestiusque sentirent, nullamque ad sui cogitata cerebri torquerent observationem, sic enim fieret ut earum rerum, quæ sensibus apparent, veriores & genuinæ causæ invenirentur. Est enim hæc ipsa præjudiciorum origo, quod quibusdam phænomenis ex principiis quorundam recte fluentibus, illa mox nimium extendamus, omnibus accommodare nitamur, & communia ac universalia esse credamus.

II.

Visi autem sunt è quo naturali & medico studio operam dedi Chymici nonnulli horum numerum augere, dum persuasi sunt quæ in ollis & phialis suis deprehendunt, quæ circa mutatam corporum medicamentorumque *μορφῶν* in furnis suis peragi observant, perfectè illa repræsentare, quæ aliàs, & in ipso etiam corpore nostro peraguntur, & in simplicium æque ac compositorum medicamentorum facultatibus efficacia & usu occurrunt. Dum enim sapore corporum immutato delectove illa in aliis experimentis chymicis, in solutionibus, in præcipitationibus vim amplius exserunt nullam, modo non omnem medicamentosam quoque qualitatem ab his corporum gustabilibus qualitatibus proficisci audacter pronunciare non erubescunt Destillatores, fumosis faciebus carbonum nigredine tinctis obfuscatisque, cuticulæ colorem ruboremque occultantibus.

III.

Id autem imprimis circa hanc rem intolerabile videtur, quod, etiamsi nihil, quod gustus sensum moveat ullumque ipsi saporem afferat, in subjectis talibus deprehendant, occulto tamen modo, & nescio quâ larvâ aut involucro absconditum simile quid adesse mordicus ac pertinacissimè defendant, & à falsis, acidis, vitriolicis, amaris, acerbis, dulcibus similibusque sapidis corporum particulis modo non cunctas concretorum, etiam in humanum corpus operationes derivare allaborent; ejusmodi enim quid in recessu corporibus inesse, & ratione illius saporis præcisè corpora agere, ejurata veluti sensuum fide, præsumunt.

Quam

Quam vero à sana omni doctrina hoc recedat & alienum sit, solidiori philosophia imbui coeptus agnoscat, ut enim Lucretius ait:

Invenies primis abs sensibus esse creatam

Notitiam veri, neq; sensus posse refelli

Qui nisi sint veri, ratio quoq; falsa sit omnis.

Opposuerunt se huic chymicorum opinioni, universaliter nimis de suis salibus, sulphuribus & mercuriis loquentium, &, repugnante utut sensuum testimonio, hæc in corporibus agnoscentium, omnesque hinc effectus fluere existimantium, philosophi excellentissimi: Imo Medici quoque, Galenicam & Hippocraticam methodum professi, valdè conquesti sunt novam è furnis ab illis nobis fabricari medicinam, & discentes à bonis autoribus, ab arduis studiis ad fornaces ablegari, quod inter alios felicissimus trium Imperatorum Medicus Johannes Crato facere non dubitavit, qui quamvis injuriam sibi fieri ab illis, qui se tanquam chymiae hostem & oppugnatorem reprehenderunt epistola quadam ad Zvingerum profiteatur, subnectit tamen: *Imposturas illas & fraudes quibus in nominandis saltem rebus utuntur recensere longum esset, admirari τεταραγμῶνα ἀσαφῆ καὶ ἀμφίβολα maxima amentia.*

IV.

Nolo nunc Chymicorum, de re Naturali & Medica quam optimè meritorum, laudibus quicquam detrahere, ab eo enim si non modestia, quæ juventuti propria virtus esse debebat, ætas tamen mea, & quod ex incitiae tenebris pedem movere coepi, promovi parum, facile me absterret; præsertim cum ex illis
quæ

quæ à Venerandis Præceptoribus meis in hac Academia hausi, compertum habeam, ad phænomena in naturalibus rebus & præsertim quoque corpore humano occurrentia, quæ è chymicorum fundamentis depromuntur, usum longè maximum habere. Ut laus & gloria eapropter maneat, & apud ingenuæ veritatis studiosos mansura sit Medicorum nostri temporis Coryphæo, Francisco de le boe Sylvio, felici quondam Medico & fido Professori, optimèque de arte nostra merito, qui ea, quæ in laboratoriis chymicorum naturam arte adjutam præstare animadvertit, similibus in corporibus humanis evenientibus *Φαινόμεναις* congruè & judiciosè applicare noverat: Id vero nunc tantum, Divini Numinis benigna ope fretus, planum facere conabor, sapida non semper esse quæ magnis pollent viribus, quæ efficaciam operandi habent & exierunt, sed de prorsus etiam insipidis frequenter idem esse fatendum.

V.

Saporem corporum ab ignis majore aut minore vi & elementorum certa mixtura resultare, prout Peripateticorum illi qui elementis & eorum qualitatibus quicquid ferè in corporibus contingit referunt acceptum, affirmant, refutat jam tum Scaliger de subtilit. Exerc. 297. Et melius omnino fecissent si ipsum Alexandri Præceptorem fuissent secuti, qui aptè saporis naturam declarat, quando illum affectionem corporis humidi genitam à succo terrestri per calorem excocti pronunciat. Tria enim continet hæc definitio, quorum unumquodque ad saporis naturam declarandam pertinet & accommodatissimum est.

est. Humidi sc. aut liquidi 1. affectionem esse ait, quia, quæ absolutè sicca, quæ compacta & solidiora sunt, quæ à saliva in ore se dissolvi & in minimas particulas ad nervorum apices in linguæ & palati superficie protuberantes subeundos movendosque aptas discesci se non patiuntur, nunquam sapida observantur; e.g. lapides, metalla, vitrum, cujus compositionem qui ingreditur sal ante concretionem sapidus erat, nunc saporis expers redditur, quod liquefieri & fundi à saliva aliove humore sese non sinat. Præterea 2. crassius quid ad terræ naturam accedens hic requirit Aristoteles, hoc est particulas rigidiores & aculeatas, quibus nervorum fines ferire & afficere possint sapida subjecta. Hinc aqua pura, aër sincerus & similia, ex flexibilibus partibus constantia sapore carent. Tandem 3. calore opus esse dicit; experientia enim teste, eo mediante sapor, qui antea delituerunt producuntur, exaltantur, quatenus hujus ope particulae sapidae excitantur, expediuntur, moventur & attenuantur, quo facilius linguam subeant & potentius hanc qualitatem ipsi veluti affricent. Confer. Jacobus Rohaultius tr. phys. cap. 24. Moleculas autem illas saporem linguæ afferentes salinae esse pro sapia chymicis ita concedimus, ut omnem saporum differentiam inde pendere nullo modo existimemus, siquidem & his cum insipidis combinatis aliud sæpe exoriri saporis genus diversa à Boyleo, Græwio & aliis allegata exempla confirmant, quorum maximè obvium est, quod in saccharo Saturni nobis proditur, in quo acetum acre cum insipido plumbo junctum dulcedinem, quæ composito huic id nominis dedit, consequitur.

VI.

Postquam sic breviter, in quo saporum ratio consistat, attigimus, insipida quæ sint hinc sua sponte innotescit. Scilicet talia corpora, tales liquores, sapore destitui agnoscendum erit, quæ particulas ad linguam & palatum afficiendum dispositas & congruas non habent, & hinc saporem his sensibilibus partibus nequeunt imprimere; prout saporum originem expendens insignis nostri temporis Philolophus Joh. Bapt. du Hamel l. 1. de corpor. affect. c. 8. p. 80. productis etiam exemplis curatius exponit. Non negamus vero illis ipsis, quibus corpora gustus organon movent particulis, sapidis scilicet, aliis quoque effectibus præstandis inservire, quemadmodum in illis, quæ salina potentia agunt manifestum est, plurimum enim valere has activas & in aqua solubiles corporum particulas chymici in suis discunt & creberrimè observant operationibus, ut concreta salibus insignita insignis sint efficacix, illis demtis evocatisque mortuis & inertibus similes evadant capitibus; quod exemplis confirmari posset facile, ni vulgaribus experimentis id cognitissimum cuilibet esse confidamus. Nequaquam tamen idcirco pro inefficacibus inutilibusque habenda esse, quæ salibus carent, & gustus passionem inferre non possunt, sequentibus jam thesibus luculentius sum probaturus.

VII.

Possidere igitur insipida non pauca intimam talem texturam, ejusmodi esse conditionis & naturæ, ut ad res immutandas & notabiles quam maxime effectus edendos facta sint, & disposita, ex effectibus

eorum clarissimè elulescit, quales à sapidissimis etiam exspectare non poterimus. Neque enim à priori hic argumentari fas esse putamus, & illis niti, quæ oculis, vitris exquisitissimis armatis, se conspexisse illi gloriantur, qui modo non minimas naturæ atomos examini subjiçendas sibi sumserunt. Scilicet, quæ circa salium, plurimorumque liquorum, & aliorum corporum interiora se microscopiorum ope intuitum esse arbitratur Antonius à Leuenhoek in epistolis ad Collegium Londinense hoc anno unà impressis, titubantis fidei esse equidem existimem, & ni valdè fallor, tam dubiè ipse interdum rem proposuit, ut non obscurè prodatur, ipsum non semel esse minimis particulis delusum excoëcatumque, & desinente illa proportionē, quæ inter hæc exilissima & nostros ad observationes requiritur sensus, fingendi incepisse licentiam. Satiùs ea propter erit & ad rem magis à posteriori argumentari, & ex illis quæ præstant insipida eorum colligere efficaciam.

IIX.

Antequam vero productis evidentibus exemplis id agamus, monendum hic esse judicavimus plurima insipida sola fluiditate sua agere, quicquid agunt, ratione cujus ad immutandas res, aliasque ipsis conciliandas proprietates sunt sufficientia, & accerrimis etiam falsissimisq; firmitatis statum habentibus, aptiora. Etenim fluida corpora, quod ex partibus actu separatis & per interjectum subtilius fluidum in perenni motu detentis constant, sicuti recentioribus Physicis id omnino concedendum arbitramur, hac sua intestina & perpetua particularum agitatione mediante
usque

usque & usque corporum poris latebrisque impelluntur, ut iterata sic sæpius earum allisione, concussione, insinuatione, non vi, sed sæpe cadendo corporis particularumque nexum tandem dissolvant, aliaq; earum hinc resultet dispositio, & corporis aliæ, & à pristinis sæpe diversissimæ qualitates exsurgant.

IX.

Atque idem fluiditatis status, corporum maximè activa principia ad expeditiorem melioremq; operationem disponit, ut hinc ratio elucescat axiomatis, quod apud Tachenium aliosque chymicos invenitur: Salia non agere nisi soluta sint. Si enim non soluta, sibi invicem accumbunt salinorum concretorum aculei, vel à crassioribus durioribusque liberi non sunt, segniores & imbelles prorsus sæpè existunt, soluta vero, hoc est, per intercurrentis aliquod fluidum divisa, excitata & in motum abrepta salia agendi vim notabiliter nanciscuntur. Hinc universalis chymicorum est encheiresis, salibus, solutionum, præcipitationum, coagulationumque plurimarum instrumentis, ut eo melius res succedat modicam aquæ addere quantitatem: Et ad ipsas hoc extenditur destillationes, sic in prima destillatione cornu cervi primum prodit phlegma, deinde sal volatile oleosum, facta autem destillatione hacce, dum rectificatio instituitur, sal volatile phlegma præcedit. Non autem nimium extendi id debet, ac si planè non agant salia quando soluta non sunt: Neque unquam id in mentem venit chymicis peritis. Probè siquidem noverant, non pauca corpora solidiora & ipsa etiam metalla facta cum salibus sibi relictis stratificatione sicca tali corrosione dis-

solvi; Imo pulveres siccos invicem conjunctos effer-
vescentiam concitare sequenti experimento in Actis
Haffniensibus probat Borrichius : *R. Regul. antimon.*
optim. unc. IV. easq; in mortario vitreo marmoreve in
tenuissimum redige alkohol (nisi in alkohol abierint, fru-
stra experimentum sollicitabis) quod seorsim in charta
munda repone, mox in eodem mortario prius expurgato
mercur. sublimat unc. XII. itidem comminue in pul-
visculum subtilissimum, tandem pollinem utrumq; in
charta crebra bacilli querni (vel sagini, neq; enim magni
interest) agitatione conjuge, ut minima minimis probe
admisceantur. Nullus adhuc calor, nulla fumi graveo-
lentis vestigia. Pulveres hos ita permistos vitro qua-
drato minuscuro, & vulgari quidem, sed strictioris orificii
immitte, immissosq; bacilli frigidi extremitate latiori
continuo valde comprime, ita ut superficies pulveris ubiq;
pressa in arctum cogatur : Diu adhuc quiescit pulvis,
frigescitq; licet ad quadrantem horæ undiq; angustetur sed
insiste premendo ad quadrantem adhuc unum & notabis de-
nig; bacillum tuum, qui ante superficiem tantum lambe-
bat altè mox subire massam, & ad fundum usq; viam sibi
facere, quo viso dictum factum crassi fumi oboriuntur, vi-
trum incalescit, materia extra oras sese evolvit, spu-
mat, effervescit, &c.

X.

Quandoquidem vero quæ fluiditatem servant re-
quisitis ad corpora solvenda immutandaque idoneis
prædita sunt, ratione solius fluiditatis insipida effica-
ciam quandam possidebunt. Quod enim solutiones
in specie attinet admittendam censemus, ab exemplis
ipsis nobis monstratam distinctionem, quam accu-
ratissimus

ratissimus Bohnius Disp. Chymico-Physic. VI. §. 10.
affert. Triplicem scilicet menſtruorum agendi mo-
dum eſſe, alium, quem jugi motu ſuo, alium, quem
ſuarum molecularum figura & mole præſtant, alia
vero motu & configuratione ſimul in concreta opera-
ri; & motu quidem ſuam activitatem aquea impri-
mis exferere, quatenus illa concreta poroſiora v. g. ſa-
lina & vegetabilia ſine efferveſcentiæ ſtrepitu ſubeunt
ac penetrant, adeoque identidem allidendo exagi-
tandoq; ramenta ſibi cohærentia diſcontinuant, & in
poros recipiunt, ſecumque auferunt: Ad quod ipſæ
munitiſſimæ partes, è quibus inſipida fluida com-
ponuntur, erunt accommodatiores quam craſſiores,
mordacitate guſtus organon ferientes; ſiquidem te-
nendum omnino eſt neutiquam idcirco fluida hæc
eſſe inſipida, quod craſſiores ſint earum particulæ,
quam ut linguæ ac palati nervoſos apices intrare &
vellicare poſſint; Aliud enim perſuadebit Boyle in
Chymiſta ſceptico p. 133. Poſteſt enim omnino con-
tingere, imo contingit etiam ſæpius minutas tales,
corpora conſtituentes, partes talis eſſe magnitudinis &
figuræ, ut vel inſigni ſua exilitate, vel figura etiam
ſua non equidem aptæ ſint quæ in nervos & mem-
branofas organi guſtus partes ſe inſinuent, & in ipſis
ſenſibilem impreſſionem efficiant, & tamen idoneæ
ac diſpoſitæ eadem ſint, quæ in plura alia corpora
operentur, effectusque notabiles quam maximè, &
ab inerti aliquo phlegmate haud exſpectandos produ-
cant. Mercurius, omnino utut inſipidus, corpuscu-
lis tamen adeò minutis conſtat, quibus in ſolidiſſi-
mum quod ſub ſole eſt corpus, aliis acerrimis etiam
fluoribus

fluoribus impenetrabile, Aurum nempe, irrepit liberè, & intima compactissimi hujus metalli pervadit penetralia. Qui ad Alkahest provocant, & de mirandis illius omnia corpora in insipidam aquam resolvendi virtutibus referunt, non acrem, non corrosivum, sed omni acrimonia prorsus illum carentem esse dicunt, ut Helmontium tract. Complex. atque Mixtionum Element. figmentum §. 27. inspicienti patefcet. Pace tamen illorum, qui hujus promissionibus, tanquam è tripode dictis, inescati, adeò inhiant, dixerim, dubitandi hic locum esse, quomodo custodiri, aut in quo vase hic, omnia in elementarem aquam redigens liquor asservari potuerit.

XI.

Ipsa quoque corpora omni destituta sapore continent particulas, quæ accedente motu aliter dispositæ, junctæ, unitæ & configuratæ diversos sapes, multiplices qualitates acquirunt, virtutesque diversas adipiscuntur; quod aptiori exemplo vix confirmari posse censemus, quam quo utitur Boyle tr. de orig. form. & qualit. & in Chym, Scept. Liquor scilicet, qui verno tempore ex vulneratis vitium extremitatibus destillat saporem odoremque nullum habet, quo à simplici aqua distingui possit; à quo tamen sola motus diversitate & hinc resultante particularum alia positura ac modificatione accedente, tot diversæ deinceps obtineri possunt substantiæ, humanis usibus plurimis inservientes. Primo enim in ipsa planta digestus & in suo per vitem transitu coctus, ut vulgo loquuntur, in lignum, corticem, medullam, folia & baccas vitis mutatur, quæ succum acidiusculum includunt. Suc-

cus

cus iste dat mustum; mustum suppeditat vinum, quod calori expositum degenerat in acetum. Crusta & sicca fæculentiâ à vino deposita, quam Tartarum appellamus, in quot iterum dividi sapore & virtutibus distinctissimas substantias possit, norunt, qui vulgares etiam chymicorum operationes cognoverunt. Ut sic insipida complecti corpuscula talia hinc intelligatur quæ conjuncta aliasque proprietates mechanicas adepta, notabili etiam sapore se manifestant.

XII.

Non conabor ergo id longa rationum serie amplius stabilire, quod adedò apertè natura ipsa evidentissimis suggerit exemplis. Quid enim quæso saporis omnis expers aër non efficit? cui miram durissima etiam corpora dissolvendi virtutem inesse experimur, ut nec ferrum ipsum ejus impetui reluctetur, sed in rubiginem ab eo dissolvatur; ut ex calce & gypso nitrum educat, illudque exterius efflorescere faciat, prout in cellis & antiquis muris id fieri observamus; ut corpora corrosivorum quoque vim eludentia emolliat, aut fragiliora efficiat; ut fixis corporibus volatilitatem quandoque impertiat. Aqua simplex omnium, qui suis sensibus non prorsus diffidunt, judicio insipida est, diversitas tamen ejus longe maxima occurrit, & in digestionibus, macerationibus, coctionibus deprehenditur, ut differentiam illam coqui etiam in culinis attendant, attendere certè debeant, si non frequenter fine suo excidere volunt. Nobil. Cartesius Meteor. cap. 1. text. 3. aquæ naturam explicaturus supponit, *constare eandem & reliqua similia*
C corpora,

corpora, quibus cingimur, multis exiguis partibus figuræ & magnitudine differentibus, quæ nunquam tam accuratè nexæ & continuatæ sunt, quin plurima spatia inter illas pateant; non quidem vacua, sed referta materia subtilissima. Deinde supponit, exiguas illas partes, quibus aqua componitur, longas leves & lubricas esse, anguillarum parvularum instar, quæ licet jungantur & implicentur, nunquam tamen ita nexæ cohærent, ut non facile separentur. Confer. Joh. Bapt. du Hamel Phys. general. tract. i. c. iv. ubi ex ipsis aquæ effectibus fusius eleganter, pro more suo, hæc explanat. Ridebis hæc fortassis, & mentis hæc ludibria, in cachinnos effusus, clamabis, qui calvariam formarum qualitatumque fumis repletam habes tumidamque; sed magis ipse ridendus es, qui hæc non ad observationum & experientiae normam, sed ad præconceptas tuas & Aristotelis auctoritate, quam adoras, munitas opiniones examinas. Sane constare aquam ex particulis, quæ in corporum consistentium poros facile penetrent, eorundemque compagem dissolvant & immutent, si quid in natura fieret magis quam quod in tuis systematibus exscriptum est respiceres, liquido appareret. Nonne enim sensibus propemodum ipsis innotescit, glabras flexilesque magis quam ramosas cum Ineotericis esse supponendas aquæ particulas? poris enim corporum adhærescentes calore admoto facile evehuntur, & corpora quæ madida reddebant relinquunt, oleosis pertinacius multo poris adhærescentibus, ut ab iis se expedire tam facile & detergi non possint. Et hinc id proficisci arbitramur, quod observant crebro artifices, vasa metallica facilius aquam continere quam oleum, hoc

hoc firmiter partibus agglutinato, ac sequaci suo lentore filisque cohærescentibus ubicunque vel minimum offendit foraminulum, aut angustam rimulam sensim & tarde sese insinuante, sibi que sic viam faciente. Oleum aquæ se non patitur, ut notissimum est, misceri, & commotis utut bacillo agitatique his liquoribus, oleum proprios custodit limites, & inguttulas sphaericas particulas suas colligit: quoniam nempe læves & flexiles aquæ particulas illæ mox elabuntur, propter ramositatem autem suam se invicem amplectuntur, & conjunctæ manent. Et inde quoque fieri, quod aqua, quamvis dilatabilis valde, vix quemadmodum aër se ad angustius spatium cogi patiatur existimat laudatus Bohnius Diff. Chymico-Phys. Vta, quoniam proximius læves flexilesque aquæ particulae sibi invicem accumbant, hinc spatiola exigua intermedia relinquant. Imo hinc tantum esse ait inter aquæ & aëris gravitatem discrimen, illius enim pondus octingentis vicibus superare Illustr. Boyleus Exper. Phys. mechan. contin. 2 art. 11. demonstrat.

XIII.

Huic suæ texturæ & perenni molecularum suarum motui debetur maxima illa aquæ vis, quam inesse haud suspicareris, si omnem à sapidis subjectis efficaciam derivandam fore existimares. Tantæ enim est potentiae simplex aqua, ut mutationes corporibus inducat à spirituosiss acerrimisque sæpe non expectandas, quod paucis illustrare exemplis à proposito alienum non erit. Durissimum cervi cornu, animaliumque dentes, quos inter ossa omnia firmissimam

solidissimamque compagem habere constat, solo insipidæ etiam aquæ vapore mollescent, tenerescunt, & friabiles evadunt. Salina concreta nulli libentius promptiusque quam aqueo liquori sese associant, ab illo enim se dilui ac dissolvi patiuntur, quæ tamen à sulphureis ac spirituosissimis etiam fluoribus intacta relinquuntur. Gummosa ac mucilaginosa subjecta nulli obsequuntur facilius quam insipidæ aquæ, & ab illa se absorberi imbibique finunt, brevique temporis spatio tota deliquescent, spirituosos tamen, volatiles, activosque liquores alios hæc non admittunt. Vid. Willis. tr. de ferment. c. IX. Integrum agnellum sola simplici aqua, ita cum omnibus fere partibus leni calore fuisse à Celeberr. Meibomio nostro, Præceptore meo devenerando resolutum, ut mucilaginem meram referret, à Clariss. Dn. Præsidente olim annotatum reperio. Quid in macerationibus etiam durissimorum saxorum, in mineralibus, vitriolis, aluminibus, nitrosis salibus ex mineris suis proliciendis evocandisque valeat, *ἀντιπρὸς* queo testari, qui patriæ nostræ metallifodinas cum Clariss. Dn. Præsidente invisens, & alibi etiam curiosius hæc indagans vim hujus elementi demiratus sum. Nihil notius est quam aurichalcum, argentum etiam, aqua limpida aspersa maculas acquirere, ubi acidum corrodens accedit nullum: Unde quanquam stylus argenteus in ductu pancreatico aliquamdiu relictus cæruleo colore tingatur, & tali, qualem instrumenta argentea à quibusdam acidis suscipiunt, pro aciditate tamen succi pancreatici defendenda hoc nihil poterit, sicut ex dictis clarum esse opinor. Ferrum per ignem candefactum
& in

& in aqua extinctum ipsi virtutes medicis notissimas
& ægrotantibus utiles conciliare tritisimum est.
Aquam limpidam in quâ parva Mercurii quantitas
ad tempus & vel per unam noctem relicta fuit, vel in
qua breviter ebulliit mercurius, quamvis nullum sa-
porem aliamque sensibilem qualitatem ab argento
vivo acquirat, facultatem tamen lumbricos in huma-
no corpore necandi acquirere scripsit Helmontius,
nec mentitum illum esse experientia aliorum dein-
ceps evicit; & novi hodieque qui non fallente effe-
ctu, ut verminationi in infantibus resistent, per ali-
quod tempus cerevisiam hoc mercurii contagio im-
prægnatam bibendam porrigunt. Nobilis quædam
fœmina, quæ aliquot aulas sua pulchritudine orna-
verat Illustr. Boyleo facta est, insipidum hunc per in-
fusionem mercurii in aquam limpidam paratum li-
quorem inter omnia innoxia faciei Cosmetica esse
optimum quæ unquam repererit, ut ipse refert
Boyle in Chym. Scept. p. 133. Antimonium crudum,
hujus regulum, epar, vitrum, infusum, coctumve
vim emeticam, sudoriferam, sanguinem mundifi-
candi aquæ simplici elargiri constat, ut errasse visus
sit Sachsus, quando in Ampelographia sua negat
aquam antimonium imbibere posse, nisi vino addito:
Vinum enim solum suo volatili sale virtutes antimonii
attrahere sibiq; communicare. Nec obstat quan-
do P. Joh. Faber. apud Lang. de Thermis Carolin. c. 3.
afferit, dari in quadam Galliæ regione puteum, qui
ex antimonii fodina ac minera stillantes aquas conti-
nuè emittat, neque tamen has ullis antimonii gaude-
re virtutibus, ac impunè ab incolis bibi. Dulces enim

& nulla labe contaminatos rivos ex montibus mineralium metallorumque feracibus erumpere & profluere in Hercynia sylva ipse observavi. Attendendum enim hic puto ipsum currentis aquæ motum non posse lambendo sic veluti superficiem mineræ particulas in illa contentas extrahere & secum ducere, talem sæpè situm aquarum venis obtinentibus, ut meditullium minerarum, & ubi particulas solubiles habent, aqua non attingat. Neque etiam firma erit consequentia, quandoquidem accolæ nullo sequente effectu aquâ illâ utuntur, propterea nullas qualitates medicamentosas illam acquisivisse, cum maxima consuetudinis potestas omnem ejusmodi medicatæ aquæ operationem elidat, quemadmodum ad pyrmontanas acidulas habitantes aquas illas quotidie bibunt, imo rusticus per totum illud tempus, quo

Sole sub ardenti flarentia demetit arva

fitim suam largis aquæ hujus haustibus restinguit, nec tamen alvum hinc sibi moveri sentit: nemo autem idcirco purgandi vim his aquis denegabit, qui unquam, quam sæpè ad acidulas has ablegati iellas repetant, conspexit. Et præclare quomodo medicaminum fortiorum quoque vires in assuetis inertes fiant exposuit Theophrastus Eresius histor. plantar. l. 9. c. 18. Atque ex his fusius paulo, utut pluribus brevitate studio omisissis, declaratis, clare ut opinor elucescit, magnum solvens & efficacem liquorem aquam puram esse, quod clarum etiam dare annisus est Martinus Kergerus tr. de fermentat. sect. 1. c. 8.

XIV.

Multo autem penetrantior evadit aqua, quando
ab

ab aeris incumbentis & inclusi nisu in corpora dissoluti-
oni, digestioni, macerationique destinata urgetur am-
plius, & veluti intruditur : Sicuti aere machinae dige-
strici ab Ingeniosissimo Papino descriptae incluso &
compresso durissima corpora brevi resolvuntur. Et
aerem aquae inclusum illam longe reddere efficaciorum
docebunt illa experimenta quae Joh. Baptist du Hamel
de cons. veter. & nov. phil. l. 3. c. 3. allegat, quae hic de-
scribere, esset à proposito longius digredi. Miraberis
vero, si, quantum in isto tam communi liquore delites-
cat, exponentem inspexeris Boyleum in Experimentis
novis pneumaticis respirationem spectantibus titul.
Vto

XV.

Si, quæ de insipidorum efficacia attulimus haec-
tenus, jam ad humanum corpus & Artem Medicam cu-
ratius distinctiusque vellem applicare, latissimus illam
porro interpretandi mihi aperiretur campus, qua-
propter maximè obvia saltem proponam, ut non steri-
lem esse hujus rei attentam considerationem, sed mul-
tum claritatis in Artis etiam usu afferre pateat. Si
per omnes in corporis nostri visceribus & officinis con-
tingentes mutationes mentem circumfero, sane non
acria, non acida, non aspera, non mordacia sunt, quæ
magnam in eo vim habent, quibusque mediantibus
functiones in internis partibus peraguntur, sed san-
guis ipse, vitalis illa in vasis fluctuans unda, & omnes re-
liqui humores nostri corporis temperati sunt, & acri-
moniae tantæ, quam sibi hic fingunt multi, demonstrat
nemo, expertes. Sunt blandi potius lenes, mitesque.
Quamprimum vero ab hoc suo naturali statu recedunt
& in

& in acres succos degenerant, morbis occasiones suggerunt, citius sæpe non expugnabiles, quam si aptis remediis ad pristinam suam lenitatem mollitiemque reducantur. Acerrimus in toto corpore humor, bilis amaritiem quidem habet, dulcedine tamen mixtam, ac copioso sero mitigatam; illud enim ad humoris fellei structuram necessario concurrere Glissonius Anatom. Hepat. c.39. sub finem præsertim pluribus demonstrat, postquam sub initium capitis per sapes quidem maiorem certitudinem de qualitatibus concretorum nos indipisci posse, illorum tamen diversitates ac immutationes haud perfectum indubitatumque principiorum omnium elementarium in mixtis corporibus, & virtutum eorum iudicium præbere fassus est. Ut bilis naturam rectius cognoscant, plerique ad experimenta chymica provocant, quæ si considero salinum illud & alcalicum quod præpollere, & quo mediante effervesce in tenui intestino Sylvium & Graefium sequentes suspicantur, parva bili inest quantitate, oleosæ enim & præsertim phlegmaticæ partes obtundunt ita minorem illam Salini acuminis quantitatem, ut effervescencia, à pugilibus salibus puris magis existentibus expectanda non possit contingere: Si enim rationem secundum analysin ineas, ex unc. XXIV redundant aquosi phlegmatis unc. XXII. *Bilis per se*, inquit Mœbius, in fundam. Physiol. c.XV. *ignis examini commissa, quod oculato testimonio scimus, veram aquam præbet inspidam, nullum oleum, nullum sal volatile, relicto in fundo materia terrestri sine salis indicio.* Et si vel maximè, nec enim id omnino negaverim, aliquid salis volatilis per ignem instituto examine obtineatur, ratione

ratione tamen illius falis volatilis bilem in corpore operari pessimè concluditur, nihilque à ratione magis alienum esse verè dixit ingeniosissimus Scriptor, qui sub nomine Jani Leonicieni metamorphosin Æsculapii & Apollinis gliscentibus in Physiologia erroribus opposuit, quando pag. 106. ridet argutulum illud enthy-mema, cujus iniquissima est consequentia : Ex bile elicitor per chymiam sal volatilum cum spiritu acido effervescent. Ergo bilis effervescent cum succo pancreatico. Quo jure ergo inter salia alcalia referatur bilis à Regnero de Graef de succo pancreatico, Isbrando de Dimerbroeck Anatom. l. i. c. 17. Sylvio in disert. Phys. 17. & Prax. pag. 109. Glisson. in anatom. hep. pag. 318. luculenter hinc ut arbitramur patescit.

XVI.

Quam suaves lenesque reliqui corporis nostri sint humores, per singula si ire nobiscum lector non fastidiret, luculenter cognosceret, potioribus tamen nunc rem confirmare studebimus. Salivam quæ ciborum præparationem resolutionemque in ore inchoat, insipidam esse, qui sani sunt, testabuntur omnes, neutiquam tamen inertem illam esse aquam, tum ex aliis, quos extra corpus humanum edit, effectibus, ex singulari nempe sua fermentandi, mercurium figendi & extinguendi, sanandi & detergendi quoque facultate, tum ex ipsa ejus *ενεργεια*, quæ in nostro ab illa dependet corpore, clarum esse existimem. Dum enim spiritus animales, quos per nervorum ramulos glandulæ accipiebant, involvit & complectitur sub ipsa ciborum masticatione instar universalis menstrui particulas quorumcunque alimentorum divellit, horum-

D

que

que vincula laxat, & hoc modo non tantum saporum dignotioni inservit, sed ad ventriculum quoque descendens fermenti illius, sive, quod idem est, succi digestionis destinati, non ultimam partem constituit.

XVII.

Et falsissimum atque à natura ipsa alienissimum esse suppositum, saporem quæ non habent notabiles effectus procurare non posse vel ipse humor ventriculi fermentalis designat, cujus potissimum beneficio aut activitate alimenta specietota diversissima, ut ingeniosiss. ludit Caspar Barlæus, in ventriculo unum fiunt, & veluti in pultriculam & polentam concoquuntur, efficiturque, ut terrestria aquatilibus utrisque volatilia ex facili permisceantur, ut obsonium & ferculum, furfuracea & hordeacea, ovilla & vitulina, assa, frixa, tosta, elixa coeant, ut columba patiatur sturnum, asellus lupum, perca porcellum, aper leporem, vitis brassicam. Acidum esse hunc succum digestionis ciborum incumbentem vetus est & longè ante nostra tempora nata doctrina utpote à Galeno & Avicenna quoque exposita, quorum ille præsertim l. 5. de usu partium c. 4. hic libr. 1. Can. Fen. 1. Doctr. 4. c. 1. illud asserit. Secuti hos fuere alii maximo numero & illi quoque, quos, dubitationem ad veritatem viam sternere probè intelligentes, alias non facile, nisi experientia uberiore confirmatis opinionibus adhærere novimus. Eandem tuebantur sententiam Zacutus Lusitanus, Quercetanus, Hogelandus, Petrus Castellus, Walæus, Highmorus, Sylvius, Willisius. Demiror autem illos, qui Chemiæ periti fuere, non considerasse insufficiens planè, & ineptissimum acidum fore menstruum ad cibos omnis generis in homogeneous tale li-

le liquamen convertendos. Quomodo enim acidis menstruis ad proportionata tantum concreta resolvenda idoneis cuncta parebunt? qui possumus concipere aut ulla ratione nobis imaginari tale menstruum universale acidum, quod indifferenter quorumvis corporum naturalium poros subeat, compagem dissolvat, solida cum liquidis, aquosa cum pingvibus & oleosis in uniformem cremorem reducat? Vid. Joh. Conrad. Brunneri Diatrib. de lymphæ & genuino pancreatis usu. Sane, quotiescunque administrationibus anatomicis clariss. Dn. Præsidis interfui, ubi sapor hujus humoris variis inquirebatur experimentis, ne vestigium quidem aciditatis, varia utut ratione rem tentantibus, se patefecit. Fingere vero occultum, ubi nullum id signis nullis indiciis vel linguæ manifestis, vel per bonam quoque consequentiam collectis id se prodit, est nugas agere. Omnem similiter illum laticem, qui per machinulas hydraulicas hinc inde in via sapientissimè dispositas præterlabenti cibo & sanguinis futuri rudimento infunditur blandam & omnis saporis expertem lympham esse, qui non ad nihil recasuris ratiunculis, sed experimentis nituntur, confirmant. Et de succo pancreatico contra Sylvium, Graesium, Schuylium aliosque Needham de form. foetu & Lowerus de corde id testantur, & extra dubium tum de succo pancreatico, tum de aliarum glandularum intestinalium liquore, ejusdem cum illo pro sapia, rem posuerunt experimenta diligentissimi Brunneri circa pancreas & chylicationem instituta. Conferri potest Joh. Contr. Peyeri idem nobiscum sentientis Exercit. 1. de glandulis Intestinorum. c. 2.

Blandos ergo & suaves valente homine esse succos corporis arbitrari fas esse duco, firmiterque mihi persuadeo. Requirebantur enim tales ad harmoniam illam in œconomia animali servandam, nullæ siquidem hic debebant contingere effervescentiæ, nullæ ebullitiones, sed temperatissima hic esse omnia. Simulac vero ab hac sua *ἡσυχία* succi si deflectunt & acrimoniam adipiscuntur, non possunt non turbæ oriri, functiones labefactari & pro diversitate humorum corruptelæ, in varios morbos incidere mortales, prout jam ante diximus. His autem morbis ut Medica arte succurramus, illosque ejiciamus feliciter, non semper ad acrimoniam habentia salia, spiritus, Essentias, Elixiria confugiendum, sed melius sæpè id exsequimur temperatis, moderatis, blandissimis, imo insipidis quoque. Quemadmodum enim concedendum esse puto, non semper odoribus aliisque sensibilibus qualitatibus medicamenta, superandis morbis apta, virtutes suas medicas manifestare, ut rectè in sapidis & odoris vim medicaminum potissimum hæere negasse mihi visus sit Borrichius Herm. *Ægypt. & Chem. sap. c. IV. sub finem.* *Inodora enim, ut ibi loquitur Vir Doctissimus, est gentiana, rhabarbarum, colocynthis, curcuma, pleræque radices, pleræque semina, nitrum, infinita alia, quæ non ideo desinunt in medendo esse efficacia. Quin & multa sunt nec odora nec sapida & viribus tamen efficacissima, ut varia metallica, mercurialia, lapides pretiosi, margaritæ, imò & purgantium emeticorumque vegetabilium nonnulla.* Quanquam enim non diffitear verum esse, quod multa de saporibus afferens

Francisc. Glissonius in anatom. hep. c. 39. adducit, in simplicitatem carentiam activorum principiorum innuere, universale tamen id nequaquam esse ipse concedit Glissonius, & qui rerum naturalium ac medicarum cognitione vel leviter tincti sunt confitebuntur. Longissimè enim non raro vincere tenuitate ac exilitate sua particulas à quibus qualitates medicamentosæ corporum dependent illas quæ saporem in nobis efficiunt, ex §. X. elucescit: ut fuerint etiam, qui opinarentur citra absorptionem sui hæc medicamenta operari, nihilque corporei atteri vel consumi, quod tamen rejectum est ab Illur. Boyleo de mira subtilitate effluvi-
orum c. v. Imo hoc ipsum ansam videtur dedisse Helmontio suspicandi quædam remedia irradiatione quadam agere, suosque effectus fortiri.

XIX.

Si ad prisca illa tempora respiciamus, non in acribus, falsis, acidis omne suum præsidium veteres collocasse observabimus. Antiquissimi Arcades, non medicaminibus utebantur, sed lacte potissimum circa vernum tempus bubulo, quoniam, ut inquit Plinius l. 15. c. 8. boves omnivoræ sunt in herbis; hoc enim familiaritate quadam naturæ & lenitate substantiæ insinuat se nobis facillimè, nullaque ægri reluctantia commissa sibi opera absolvit. Hoc itaque & serum frequentissimè in morbum delapsi adhibebant, quod & memoriæ tradiderunt qui Gnidas conscribere sententias, dum corpora tunc vegeta, simplici que assveta victui modicum lapsum sero & lacte naturæ familiarissimis abundè instaurabant. Vid. Joh. Nardii Ph. & Med. Florentini Lactis Physicam

Analyfin. Nudam aquam tot gentium potum fuisse, non ad vehiculum solum alimentorum sitimque explendam delectum, sed ad custodiendam emendandamque valetudinem scimus. Et nemo qui, quid in morbis contingat, unquam intellexit, negare audebit, (ut spero) humores nostri corporis sua acrimonia vel falsa, vel acida, vel biliosa, aut alia morbos parere. Sicuti autem extra humanum corpus acrimonia & corrosivitas liquorum maxima, aquæ quantitate majore affusa, frangitur, sic nuda & veluti vacua aqua, nullarumque qualitatum, nec acidi, nec falsi particeps, absorbet salium in partibus hærentium, vel toto sanguine errantium spicula, & diluendo illa discontinuandoque ita retundit ac infringit, ut invalida evadant, nihilque amplius corpus ab illis experiatur incommodi; Præsertim autem si largiori manu ægris illius usum indulgemus, ut humorum acrium partes irritantium ac præternaturales in corpore motus parientium aculei ab affusa aqua fracti & imbibiti, ad emunctoria facilius deducantur & eliminentur. Idem jam nobiscum arbitrabatur Rhases l. i. de peste c. 7. qui aquam frigidam ægris pestiferis porrigebat. *Nam frigida, inquit. si paulatim absorbeatur, sudorem elicit & adjuvat foras extrudere superflua ad corporis superficiem.* Dissident quidem Medici inter se, num aqua peste correptis pro potu concedi possit, his usum illius damnantibus, aliis cum Rhase commendantibus, quam tamen litem ita dirimit Isbrandus de Dimerbroek insigni de peste tract. l. 3. c. 2. ut aquæ optimæ usum tum concedi posse putet, dummodo non peccetur in nimia quantitate, in qua si ardens & biliosa febris pesti sit con-

iuncta

juncta tam facile non excedemus. Humidissimum enim, quales Pharmacopœi parare nesciunt, multo minus Chymici ex suis depromere norunt vitris, aqua est medicamentum, quod acrimoniam, quacunque fermè illa sit, enervat, & sic sedatis nimis fermentationibus refrigerium affert corpori, & molestissimam his febribus ordinariè conjunctam sitim restingvit; ut mirum non sit, quod eruditissimus Franciscus Vallesius de locis manifestè apud Galenum pugnantibus affert, aqua frigida copiosè & assatim potâ febres ardentissimas & erysipelata quandoque sanata. Convulsionem aquæ frigidæ infusione curatam idem Valles. Controvers. Med. & Philos. l. 8. c. 4. memorat: Et notabile est exemplum, quod à Fautore & Affine meo plurimum colendo Domino D. Ebelio, Potentissimi Ducis Cellensis Archiatro accepi, se nosse epilepsiam in adulto jam viro periodicè revertentem, percuratam fuisse, dato singulo mane jejuno stomacho bona aquæ fontanæ simplicis quantitate. Idem limpidus latex in dysenteria biliosa egregiam opem præstitit, ut est apud Amatum Lusitanum Cent. 2. Cur. 46. In cholera quoque, annotante Borello cent. 2. obs. 27. Pertinacem ventriculi dolorem summè excruciantem aquæ frigidissimæ haustu in momento se stitisse retulit mihi Clariss. Dn. Præses. Neque alia mihi videtur ratio plurimorum fontium salubriorum, qui Germanis dñe Gesund-Brunnen vocantur, illorum nempe, qui aquam simplicem sapore exactè referunt, nullisque mineralibus imprægnati sunt, qualem fontem non longè à Magdeburgo urbe hoc anno enatum esse retulerunt. Quicquid enim in morborum cura à talibus nobis

nobis polliceri possumus, id contingere videtur unicè, quod diluant hæ limpida undæ, atque eluant acrimoniam, sive in ulceribus externarum partium hærentem, sive in ipsis corporis sitam recessibus.

XX.

Non enim aqua quælibet his medicis usibus est conveniens, sed clara, limpida, nullo sapore vel colore infecta, qualis est fontana, præsertim quæ ex arenaeis, & saxosis locis erumpit, ad quam proximè aqua fluminum accedit, præsertim, si probè purificata bibitur, quemadmodum in Ægypto fit, & pluribus urbibus, quas fluvius Rhodanus alluit. Vocantur ibi propterea Rhodani potores, juxta illud Poetæ:

me peritus

Discet Iber Rhodanique potor.

Hippocrates aph. 26. sect. V. aquam levissimam commendat, quæ cito calefit & cito refrigeratur. Ad litteram vero hoc accipiendum non est, nec enim aquæ bonitas ad stateram experiunda. Quemadmodum scilicet cibus aliquis dicitur gravis stomacho, cum eum subitò non pervadit, sed ipsi molestias creat, licet pondere levissimus sit, ut fungi, sic cum aquâ epotâ nihil incommodi percipit ventriculus, intestina cito illa pertransit, sine torminibus, ac flatuum productione, hæc aqua dicitur levissima, quia ejus frigus cedit statim stomachi calori, unde dicitur ab Hippocrate citò calefieri. Non immerito autem aquæ puræ correctionem ab igne expectant, & calefactam ac infusione herbæ Theæ, aut vernaculæ etiam, & in nostris hortis provenientis plantæ medicatam tantopere celebrant illi, qui, pristinum Romanorum morem imitantes,

antes, non voluptatis tantum, sed medelæ potissimum causa tam avidè ferventem aquam abliguriunt, tantaque copiâ haurire amant, & in tenui illo ac domestico liquore evidens etiam valetudinis præsidium inveniunt. Quanquam enim herbam illam infusam vires quasdam corpori communicare negandum non sit, & imprimis languenti, ac aquarum mollitie laxato stomacho visceribusque succurrere, blandaque adstrictione illorum robur tueri atque confirmare; vehiculo tamen non aliquid, sed plus hic deberi sum persuasus, cujus lento diligentissimoque usu, & nullo hinc fastidio adeò facilè oborto, gravium & periculorum morborum semina extirpare licet. Quantum in communi & domestico nostro malo Scorbuto Potus calidæ conducat, exponit elegantissimè doctus & celeberrimus Pechlinus in Theophil. Bibacul. seu de Potu Theæ dialogo p. 40. Et postea præclarè & ad rem ita loquitur: *Certè, si qualitatem spectes puræ aquæ, sed calidæ atque excoctæ, nihil reperias quod succis corporis nostri affinius, qui sunt ipsi & dulces & calidi; si copiam, nihil in ea infesti, dum exitum reperiat; si vias & ductus, una illa Naturæ obsequitur, omnibus perinde excretionibus idonea, nam & alvum, si in eam feces propendunt, ducit, & ad urinæ vias & ad sudores pari impetu & se & morbidi fermenti reliquias magno laborantium commodo convertit; nam illæ salium tincturæ, quibus pleriq; morbi innituntur, sæpissimè illo diluvio vel eluuntur, aut, ut solent acria quæq; lotionibus mitescere, temperantur, ut mirum non sit, medicos peritiores tam salutarem calidæ usum expertos esse, ut etiam febrium plurimas illa sola feliciter superarint.* Certè

hoc indicio novi ego Archiatrum Clarissimum, non in calculo tantum aut Podagra, sed & variis febris, etiam ardentibus, plurimum profecisse. Propinabat ille Calidam, postquam constaret de Naturæ proclivitate, & cunctantem copia & calore usq; eò provocabat, donec in Excretoria erumperet; neq; tum mora, quin liberalissimos, in illa imprimis ardentium siccitate, indulgeret haustus, magnâ ad sanitatem compendiariâ. Quid, quod Calidæ usum in Arthritide & Calculo, & lacti & aliis jusculis prætulerim, quando nulla ibi acidi semina, quæ sæpissime ibi è lacte emergere solent.

X X I.

Aliorum medicamentorum insipidorum efficaciam, si specialius rem pertractare vellem, clarè similiter ostenderem. Hoc unicum tamen non possum non coronidis loco subungere, imprimis hic notandum probè esse, medicamenta plurima, & præsertim insipida quæ sunt, intra corpus data passivè se habere, non agendo in corporis partes operari, sed humoribus occurrendo pati potius illorumque impetum sustinere. Peccantes nempe succi medicamentorum particulas crebro aggrediuntur, saturant, rodunt, & ita ab his corriguntur, absorbentur, invertuntur, temperantur, figuntur, ut efficaciam suam amittant, morborum vis frangatur, & exoptatissima sanitas per hæc corpori redeat. Vid. magno Artis Medicæ bono nati, magnoque illius damno nobis erepti Michaelis Ettmülleri de Præcipitantium usu & abusu exercitatio. Sane quisquis vel oculorum canceri latè diffusum usum, à Sachsio tam prolixè in Gammarologia congestum, quisquis reliquorum Ostracoder-

morum

morum, lapidum, animalium partium durarum, cal-
cinatarum, metallicorum corporum, ac martis im-
primis operationem considerat, nobiscum, ut equi-
dem confido, faciet. Qui enim talibus insipidis vi-
res & efficacem ægros juvandi potentiam denegat,
experientiæ Medicorum quotidianæ impudenter ob-
loquitur. Sed contrahendos esse Dissertationis meæ
limites sentio, quo lectorum satietati occurram quo-
rum erudita ora & delicatissimi fastidii mentes insi-
pidis his à me adductis facilè alias offenderentur, nau-
seamque conciperent, quapropter hic finio; majores
profectus affecutus palato magis abblan-
dientia dare allabora-
turus.

SOLI DEO GLORIA.

E 2

Ad

*Ad Eruditissimum Dn. Responden-
tem Affinem atque Amicum
honoratissimum.*

INsapidum vires dum Tu non
absque sapore

Ingenii doctâ suaviter arte doces,
Pallida morborum sibi quid promit-
tere possit

Turba, doces. Omen JULIA Diva
probat.

JOH. BARTHOLDVS NIEMEIERVS
Primæ Philosophiæ Prof. Publ.
Ordin. Academiæ JULIÆ h. t.
Vice Rector.

Quod

Quod sapit, effectu nunquam caret, at caret
illo

Insipidum, vocis ceu monet ipse sonus.

Tu contra, quod sit variis effectibus aptum

Insipidum, solidâ jam ratione probas.

Hinc bene quàm sapias patet, effectuque decoro

Emicat ingenii vis generosa Tui.

Iunctus honos opibus, Galeni munera rara,

Te quoque, doctrinae præmia certa, manent.

*Nobilissimo & Doctissimo Dn. Responden-
ti Cognato suo honoratissimo, de insigni
eruditionis specimine paucis hisce l. m. g.
gratulatur*

Georgius Engelbrecht, D.

& in illustri Iuliâ Juris Professor
Publ. & Ordin.

Quæ sese eximio sapore produnt,
Efficacia sunt, suasque vires
In sanis pariter probant, & ægris;
ed non esse potentiaë minoris,

Quæ lingua insipida esse judicavit,
Ufu præcipiente, ritè monstras.
Non sunt sola acida, aut amara: non sunt
Lixiva, aut muriatica, aut salina,
(Nostri somnia seculi, & prioris,)
Quæ morbos faciunt, fugantque morbos.
Est in insipidis retrusa virtus:
Est occultior abs sapore virtus:
Virtus dædala, de sinu & recessu
Naturæ intimiore provoluta.
Felix, qui, experientiam secutus,
Istæc sedulitate lustrat omni!
Non ille insipidus: sapit profectò!

*Auditori suo industrio
scripsit*

Henricus Meibomius.

Was hör' ich? Ubt Er sich in ungeschmackten
dingen/
und ich soll ihm zu lob' erregen meinen kiel?
Wie kan ich/wie kan er ersehn der ehre ziel:
wird

wird nicht mein falscher vers recht abgeschmackt
klingen ?

Ihr Musen saget mir ! wie soll ich diß besingen ?

Es ist nichts ungeschmacks / was er davon
hervor wird bringen :

Das klingt im Deutschen nicht ; auch trifft der vers
nicht ein.

Thut einmahl mir die Gunst / und sagt es in La-
tein !

Ex udo sapor est, sed amat sapientia siccum.
Rebus in insipidis qui sapit, ille sapit.

Dem Herrn Respondenten
zu Ehren beygesetzt von

G. G. Schelhammern M.D.P.P.

ERgò, pererratis Naturæ finibus, unum
Id Tibi, quod reliquis nil sapit, usque sapit?
Non dulcedo capit, non Te, quod sentis
amarum,

Commovet: *Insipido* stat sua vis & honos.

Com-

Communisné Tibi sensus vitīata voluptas ?
An veri gustum Temet habere negem ?
Imò Tuum, *Insipidis* gaviſus, prodis acumen,
Nèc Tua mens grato capta ſapore jacet.
Libera floriferos per ſaltus omnia libat;
Nec cautam fallunt, ſi qua colore placent.
Fumosis jactet ſe inventis natio mendax:
Ore Tibi patulo nulla ſaliva cadit.
Non antiqua Tuo ſunt ſola accepta palato;
Non guſtas, mirâ quæ novitate nitent.
Scilicet id clara Tua clamat pagina voce:
Cui præter verum nil ſapit, iſte ſapit.

*Nobilisſ. Dn. AUTORI RE-
SPONDENTI
Convictori ſuo quondam jucun-
diſſimo
gratulabundus f.*

Caspar Corberus.

